

Մանգրումի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԻՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՆԵ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԵՆԵ

1866 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31 ԲԱԶՄԱՐ ԻՐԹԷՍԻ

ՆԻՒՄԵՐՈ 188

Մանգրումի Էֆեմար համար 6 եանի սենեակ 300
նիւթէ վերելիւ, սենեակի գրքակէթի, բոսթա փարսաւ տաւի
իշխնոյն օլարագ, 200 դ՛՛ օլուպ, ալթը ալթը 100 դ՛՛ օլա-
րագ, վե նիւթէ տաւի 50 ար փարսաւ տաւի արագ տըր :

Իւանաթըն պէհէր սաթըն իշին, պի-
րինճի տէֆատա 3, Իրինճի տէֆատա 2,
վե իւշիւնճիւ վե սայիր տէֆատա 1
էր զուրուշ ալթնաճագ տըր :

Մէթընու վե սայիր, Պէյ-օղլունտա սոզըն-էօ տա
467 նիւթէրօլու խանէտէ ԼԷՎԱՆԹ ՀԵՐԱԼՏ Թաղիւ-
նէսինտէ, Կարապետ 8. Փանոսեանէ կէօնէրիւնէք տիր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԻԻԼԻՅՅԵ

Պիր իքի տէֆա տըր Լա թիւրքի նամ
դագէթատա, մէմալիքի մահրուսէտէ մա-
մուրիյէթի լալըմէ վե թէգատտիւ մաթ ու
իւլահաթը միւթէնէվիյէթէ իճրասընա,
վե պինսէն ալէյ, էհալինին ըէֆահը
հալ վե սէրվէթինէ, Տէվլէթի Ալէյէ իլէ,
տիւվլէի սայիրէ պէնիւնտէ միւնադտուգու-
լունան մուհալէթիւն մանի օլմագտա
պուլունմասընտան պահա օլունմագտա
օլուպ, վե վագտա ըէք հագգըր ճիհէթլէ-
լի տէրքեար իսէտէ, պագը ճիհէթլէրինէ
գարչըրը ճէվապըր վէրիւնէվիլէ ճէկի տա-
խի աշիքեար օլունդունտան, վե ճիւմա
իրթէսի չըգարըլան Գուրիյէ տ'Օրիան
մըգտարի քիֆայէտէ շու խըտմէթի իճրա
իյէմիշ պուլունտուգունտան, թէրճէմէ-
սինի ճայիզ կէօրիւրիւ :

Շու աթիտէրի ճիւմլէլէր Լա թիւր-
քինին սէօյլէտիքլէրի տիրլէր :

« Մէմալիքի մահրուսէնին թօրլագլա-
լը թապէն միւմպիթ վե մահսուլտար օ-
լուպ, վե ահտնամէլէր իսէ, շու թիւ-
քէնմէզ գէնկիլիյին հուսուլինէ մուալէ-
նէթ իտէճէք եէրտէ, մուղայիրի օլարագ
մանի օլմագտա պուլունտուգունտան,
քիւլլի թէգատտիւ միւմքինսիզ օլմուշ
տուր » :

« . . . Մէզքիւր ահտնամէլէր « հէր
պիր իսլահաթ վե թէգատտիւ մումա-
նաթ իթմէքտէ տիրլէր » :

« . . . Տէվլէթի Ալէյէ Էվրօպա մէճ-
լիսլէրինէ տախիլ պուլունմագտա օլուպ,
վե էն քիւշիւք հիւքիւմէթլէր տախի
պիր սուրէթի ալէնիտէ թահթը էմնի-
եթտէ պուլունմագտա իքէն . թիւրքի-
տա իսէ, հալեա նիգամա մուղայիր հա-
րաքեաթա միւտալէմէթ իտիւմէքտէ օլ-
տուգունտան, էմրի թէգատտիւ մէ տայիր
օլան հէր թէսալվուրաթ հալսեա կիթ-
մէքտէ տիր » :

« . . . Սալթանաթը սէնիյէթ թարա-
ֆընտան . մէմալիքի մահրուսէճէ հէր
գանդի մէնֆատաթպաիշ շէյէ թէչէպպիւս
իլէ, իլէրուսի իշին պիր սէտտէթի հալ
ու իգպալըն հուսուլի միւրատ օլունտա,
տայիմա ահտնամէլէր, նէգտինէ սէտտի
մումանաթ շէքմէքտէ տիրլէր » :

Պունտան աշաղըր Գուրիլէնին ճէ-
վապըր տըր » :

« Ֆարզ իտէլիմ քի, թարիիլէրէ նէ-
գարէն, ահտնամէլէր պիր նիգամալը ըզ
սաեըլընլար, պունու հէրքէս թէսիմ
իտէր, վե մէզքիւր ահտնամէլէրին ֆէս-
խի լաղըմ կէիւպ կէլմէտիկի թէֆթիշինէ
կիրիշմէքլի վագաա պուրաճըրտա թէճ-
վիզ իթմէթիւ լաքին, մէկէրչի եալընըզ էճ-
նէպիլէր իշին գուհուրա կէլմիշ օլան մէզ-
քիւր ահտնամէլէր, մէմալիքի մահրու-
սէտէ իճրասըր էլգէմիլէթտէն պուլուն-
նան տախիլի իգպալ ու սէտտէթ տախի
մանի օլմագտա մը տըրլար » :

« Մէկէրչի Մալիքինին պիր հիւսնի
նիլամ թահթընա գօնուլմասընա, տա-
լէթ ու հագգանիյէթի իճրասընա, է-
հալինին թէնվլէրի խուսուսունա, ֆու-
գարաեը գէնկիլիյին վե գայիֆլէրի գուվ-
վէթլիլէրին գուլում ու թէտտոթիսինտէն
խէլաս իտիւմէսինէ ահտնամէլէր մի մանի
օլմագտա իտիլէր . վէ մէկէրչի վարիտա-
թը տէվլէթին իսրաֆըլլա, էվրօպատա
ֆապ ու գէմմ օլունմասընա ահտնամէ-
լէր մի սէպէպիյէթ վիւմէքտէ իտիլէր » :

« Խալլը, իսալլը, թէպատեը Սալթա-
նաթը սէնիյէթին լահաթ ու սէտտէթի
հալ վե սէրվէթինէ ահտնամէլէր մանի
օլմագտա սէյիլ տիրլէր » :

« Իւշիւնճիւ Սուլթան Սէլիմ գէմա-
նընտա պուլունտան վիւքէլայի տէվլէթ,
ահտնամէլէր հագգընտա այնի գիւլմուտ
օլմաթըրընտան, ֆրանսա ճիւմսու-
րիյէթի լաղվինի արգու իթմիշ իքէն » :

Տէվլէթի Ալէյէ թարաֆընտան ըուլի մու-
վաթագաթ կէօսթէրիլմէթիշ տիր » :

Գուրիլէնին պու հագգըր ճէվապլա-
րընը թատիգ իթտիքտէն սօնրա, պիզ
տախի, թաֆսիլաթա կիրիշմէքսիզին եա-
լընըզ պիր գաչ միսալ պէտան իտէրիզ » :

Սէպա Լա թիւրքինին գիւլմիւնճէ,
թաշըրարտա նիշէ մէմուրին թարաֆըն-
տան գուհուրա կէլէն սուլի հարէքթ
վե առէմի հագգանիյէթլէրին էօնիւ ա-
լընմասը, ահտնամէլէր պագը գարըրը
հալտէ տախի իհթիմայտէն տէյիլ մի տիր » :

Սէպա, պիր գաչ սէնէտէն պէրու-
կէրէք լիսանէն վե կէրէք թահթիլէն,
շիւքթի լայրիյէ իլէ, Պէյ-օղլու Միւ-
նիսիքալիթէսի ալէյիլէրինտէ գուհուրա
կէլէն թէչէքթիլէրին էսպապընա ահտ-
նամէլէր մի սէպէպիյէթ վիւմէքտէ տիր-
լէր » :

Սէպա, իսթանպուլ սօգագլարընտան
չամուրլարըն, բիսլէրլէրին, քէօրէքլէրին
վե տիրլէնճիլէրին տէֆինէ, ահտնամէլէր
մի մումանաթ իթմէքտէ տիրլէր » :

Սէպա, պըրագալըմ սայիր միլլէթ-
լէրի, իսլամ մէթթէպլէրինտէ պինլէրճէ
չօճուղլարըն Էպճէթ, Հէվլէս, Հուլթի,
Գէլամէն իլէ եըլարճա վագըթ կէչիլմէ-
լէրինէ ահտնամէլէր մի սէպէպ օլմագ-
տա տըրլար » :

— Գուրիլէ տ'Օրիանտա շու տէհէթ-
լու հալալտիսի օգունմուշ տուր ալա-
ֆրանսանիւ նոյեմբեր 2 թարիիլէ 2իշ-
թօլտան եաղըմըշ օլարագ » :

« Իսմի Սալիհ, վե լագապը Պէլէն-հայ-
տուտու թէսմիյէ օլունտան պիր զապթի-
եթ, կէչէն հաֆթա պիր ֆուգարա Պուլ-
զարըն խանէսինի զօր իլէ պասըպ, ֆա-
գիրին քէրիմէսինին ըրզնա գաստ իթմիշ
տիր . գըզըն վալիտէսի վե պիրատէրի շա-
շըրպ, գըզըն իմաատընա եթիշտիլտէն » :

զապթիսէ թիւֆէնկինին սիւնկիւսիւնիւ չէքիպ գըղըն գարտաշընըն կէօքսիւնէ տալորտըգտան պաշգա պիրտէ գարնընա տալորտըն տըր : Պուենլորըն պաղըն չաղընընտան գօմշուլար ալթ իւսթ օլուպ իմտատա եթիշիշիւէր իսէտէ , գըղըն գարտաշըն պիր գաշ տաղըգա սօնրա ըուհուհու թէսլիւմ իթմիշ տիր . Պէլէն հայտուտու իսէ պիւա ֆիւթուր գըղըն է վինտէն չըգըպ , քէնտի էվինէ կիթմիշ տիր :

« Տէրադապ քէսֆիեթ հիւքիւմէթէ խապէր վէրիւս , Պէլէն հայտուտու թուլթուլու մահպուս օլմուշ տուր : վէ իսթիւթադտա ինքեարա տալընմըն իսէտէ , շահիտէրին քէսթիւթիտէն իգրարէ մէճպուր օլուպ ըուսմուղա կէօնտէրիւմիշ տիր :

« Պու առամ անատան տօղմա հայտուտ օլուպ , պու մագուլէ խապտաթը տալի իւք տէյիլ տիր . պուենտան իւշ սէնէ ագտէմ պիր թաղըմ ար գատաշարը իլէ Պէլէն քէօյիւնիւ սօյտուղու , պիր Պուլղար բաբարէ օլտիւրտիւլիւ , վէ պուենտան գըղընը մէճրուհ իթտիյի հալտէ , պէշ սէնէ բըրանկայա հիւքմ օլմուշուտու քի , արգատաշարը հալտա պու ճէգալը չէքմէթտէ տիրէր . լաքին քէնտիսի միւտիր Միֆիտ էֆիտիյի խօշ կէօրիւնիւպ պիր գաշ կիւն սօնրա գինձիւրտէն չըգարըլարագ , զապթիսէ գայտ օլուսմուշ տուր :

« Պու հալտաիսի եաղան , դայէթ սուհիհ օլտուղուհա շահատէթ իտէր : »

— « Ձէյթուհ չօրպաճըլարընտան 4 քիշինին , Պապը Ձապթիսէտէ հալտա մահպուս օլտուղարը մալիւմ տուր . պուենլարըն պիրիսի աղըրճա խապթա օլտուղուստան , բաթրիք քէֆալէթի իլէ էլրմէնի բաթրիքիսանէսինէ թէսլիւմ օլուսմուշ տուր :

« Կէշէն հաթթա չէհիր բօսթաթ իլէ թարաֆըրդա պիր մէքթուպ կէլիպ , պիւլինտէ մէքթուպու մէգքիւր եաղըսը իլէ մէրգուսան չօրպաճըլարըն իմգաթ տալի պուլուսմուշ տուր :

« Մէքթուպուս մալի չու տուր քի , պուենտա միւտտէթտէն պէրու պիւա մուհաքէմէ Պապը Ձապթիսէտէ մահպուս օլուպ , հէր նէ գատար միլէթէ վէ միլէթ բաթրիքիսանէսինէ միւրաճաթ իթմիշէր իսէտէ , պիր թարաֆտան տէրտէրինէ պիր տէֆա պուլամաթըլարընտան վէ տիլէր թէրաֆտան էօթէտէն պէրու իքի քիլիսէյի պիր պիլիպ , այրը սէչի կթմէտիքլէրինտէն , շիմտի կէրէք քէնտիլէրի վէ կէրէք քէնտիլէրի Ձէյթուսլար թարաֆընտան վէքեալէթին ճիւմէսինին պիրտէն Պաթրիք մէգհէպինէ տուլտուլ իտէճէքլէրին պէյան իտէրլէր : Պու խուսուսու մէկթուպու մէգքիւր գալլինճէ

քէնտիլէրի պա արիգէ Հասուսեան նախագահ հաղթէթլէրինէ տալի պէեան իտուպ , արիգէնին սուրէթինի տալի նաժէյի մէգքիւրէ տէրճ իյլէմիշէր տիր . պուենտա մալի , Ձէյթուսլարըն տալիմա Տէվլէթի տիլէյէ սատագաթ վէ ուսպուտիլէթ իւգրէ օլտուղարըն պէեանը , վէ մալսուս պիր վէրիլի վէրէրէք քէնտիլէրինէ ահապը սատագաթ վէ իսթիգամէթտէն միւրթէտիր պիր զաթըն Ձէյթուսլար միւտիր եալսուս գայիմադամ թալիին օլուսմաթը իլթիմաթընտան իսպարէթ տիր : »

Մէճիւս :

Պիլիմ բաթրիքիսանէ իլին , հիշ պիր չէյէ , վէ խուսուսիլէ մէքթէպլէրէ տիգգաթ իթմէեօրլար տէյի գալգարլարտա նաթիլէ եէրտէ իթթիւրալար իտէրլէր , հալ պու քի , մէգքիւր բաթրիքիսանէ սայիսինտէ , Ձէյթուսլար չօրպաճըլարը օլ գատար իլի իլահի վէ ֆէյէսօֆլուգ էօյրէնմիլէր քի , գաթօլիք քիլիսէսիլէ պիլիմ քիլիսէ պէյինտէ հիշ պիր ֆարգ պուլուսմաթընը ֆարգա միւրթէտիր օլմուշար տիր :

Թէշէքքիւր իթմէլիլիգ բաթրիքիսանէնին պու սէմէրէսի իլին :

— Գուրիէնին թրիէթէ վաթօրուլա Գանտաուտան ալտըղը խապլէրլէրէ նէգալէն , Հանեանըն պէշ նահիլէլէրի տալիլէյի իթտաթա տալիլ օլմուշար տիր : Իթթիմօ ճիլարընտա վուգու պուլան իքի գալլատա , զօրպալար քեամիլէն պօղուլմուշար , վէ պիլիմիլիսինտէ եիւզ օն , վէ իքիմիլիսինտէ եիլիլիլի իւշ քիշի զայպ իթմիշէր տիր :

Շու գալլարտա եէնիլէնլէրին հէման քեաֆֆէսի եուսան օլուպ , վէ իլէրլինտէ տալի , գըեաֆէթլէրինէ նէգալէն , խայլիմէ եուսան մէքթէպլէրի կէնճ շակիրտանը պուլուսմուղու անլաշըլմըն տուր :

Հանեա եաղընընտա , տէրուսինտէ օն իքի նէֆէր եուսան , օն ֆըշը թուգ , վէ եիւզ ֆըշը տալի պարուլթ պուլուսմուղուհալտէ շիւքհէլի պիր կէմիլ պալթ օլուսմուշ տուր :

Գիսաամօտա պաղը ֆաթիլէալար իլհարը իթտաթ իյլէմիշէր իսէտէ , Մուսթաֆա բաշա հաղթէթլէրի թարաֆընտան , քեաֆֆէսի պիրիլիքտէ օլտուղարը հալտէ , մէգքիւր իթթիտալարըն գապուլէ շաեան կէօրիւլէճէյի ճէվապընը ալմըշար տուր :

Գանտիա սանճաղարը զօրպալարը տալի տալիլի տայիլէյի իթտաթ օլմաեա պաշամըշար տուր :

Սֆաքեալար տալի , բօսթա չըգաճաղը վաղըթլարտա , թիւֆէնկլէրինի , վէ եուսանտան քէնտիլէրինէ կէօնտէրիլէն տէօրթ գըթա թօրլարը թարաֆը

հիւքիւմէթէ թէսլիւմ իթմէքլիւս հաղըլանմագտա իմիշէր :

— Պու սապահլանըն հոկոեմբեր 30 թարիլիլէ Օրթա-քէօյտէն (իսթանպօլուսն) էսէֆէնկիլ պիր մէքթուպ ալմըշըգ տուր :

Մէգքիւր մէքթուպ կէօրէ , հոկտեմբեր 28 տէ գարիյէյի մէգպուրէտէ , պիրի ըուստան վէ տիլէրի եէհուտիտէն իքի քիշի գօլթաուտան թուլթուլուպ , եէհուտի ֆէրտաթը եանի պու ճիւմա իրթէսի կիւնիւ վէֆաթ իթմիշ տիր . եէվմի մէգպուրտէ 2 էէհուտի 1 բումքէգալիք իլէթի մէգպուրէտէն վուրուլմուշ , վէ մէգքիւր տէօրթ քէսֆիլիլէրաէն իքիսի աղըր հալտէ իմիշ :

Ալահ վիլէյիտիտէ պու հալտաիստէ պիր եանլըն պուլուսմաթը :

— Շու աթիլիլի կիւմիլիք էսհամը իմթիւեաղը սուրէթի , հէր նէ գատար իքի հաթթաուտան պէրու Օսմանլըճա գաղէթալարտա տէրճ իտիլիլի , վէ զաղէթամըղը օգուսանլարըն բէք չօղուսմա հիշ էլլէմիլիլէթի եօգ տուր զիւլիւլիլէ տէրաճիւտէն սարֆը նաղար օլուսմուշ իտիլիսէտէ , պաղը գաթլար թարաֆընտան իսթէնիլիլիտէն պէեանընա միւսալարաթ օլուսմուշ տուր :

Իմթիւեաղը կէօմրիւք էսհամը հաղընտա պա իրատէի սէնիլիլի հաղրէթի փատիլահի գարարիլի օլան նիլալմաթըն սուրէթի տիր :

Պէեանտէն միւսթաղի օլտուղու վէճիլլէ , կէօմրիւք էսհամը նալիլի իրատ օլարագ , էօթէտէն պէրու մալիլէ խաղիլէի ճէլիլիլիլի պա պէրաթը ալի չըգարտըղը էսհամը աթիլիլի միլթէսարընթ օլանլարըն վէֆաթլարը վուգուիլիտէ , էօնտէլէրինտէ պուլուսման էսհամըն քեամիլիլէ խաղիլէիլիլի զապթ օլուսմաթը , վէ հալի հաթթաթընտա սէհմիլիլիլիլի ֆէրաղ վէ գաթիլի եէտ իտէճէք օլանլարտան տալի խարճը պէրաթ վէ սայիլիլի օլարագ , իքի սէնիլիլի ֆայիլի մըգտաթը խարճ օլուսմաթը ուսուլի ճարիլի իլթիլիլիլիլիլի օլուպ , պու ուսուլ իճապընճա , ահապը էսհամտան էսպաղը թէայիլիլի վէ սէրվէթլէրի միլթէսարընթ օլտուղարըն սէհմ ֆայիլիլիլի միւսհաթը պուլուսմանլարըն վուգուի վէֆաթլարընտա , էվալտարընըն հալի սէտաթթ ու իլթիլիլի օլտուղու միլիլիլիլի էսհամ ահապընտան պաղը էսպապը մուգթաղիլիլիլի մէպիլի , սէհմիլիլի ալիլիլի սաթմաղա մէճպուր օլանլարըն ալաճաղարը մուսաճէլէտէն պիր չօղու գաթիլի եէտ խարճընա կիլիլիլիլի , քէնտիլէրինէ աղ պիր շիլ գալմագտա , վէ պու գարարը կէօլէ քէստիլիլիլիլիլիլի տալի սաթմալիլիլի , տիլիլի թարաֆտան իլլէրլինիլի թէվիլիլիլիլիլի , կիլիլիլիլիլիլիլի միւրաթիլիլիլի սուսուպթ օլմագտա օլտուղուստան , վէ աղտէմիլիլիլիլիլիլի

բամբակի մասին հարգելի փառաշնորհ իսկ , քեանքից թէպէտ վե սէքէնէի մէմալիքի Շահանէլէրին հէր թարիգ իլէ թէսնիլի էսպապ ու մուամէլաթ ինթիաշըյա թէգ- երտի սէստէթի հալի գաղիեհէի մէրգիյէսի ի- տուկի պէտիհի պուլունտուղունտան , պու- էքքեարը մէքեարիմտիտարը ձէնապը միւ- լիւքեանէնին նէթայիճի ճէլիլէսինտէ օլմագ իւզրէ , միւճէրրէտ նէքէն լիւնա , էլեհէվմ ուսուկի աթիգա իւզրէ , Մալիկէ խաղիւն- սինտէ մէվճուտ պուլունտան մալիւմ էլ մըգ- տար Ալիմիւք էսհամընըն զիյրտէ քէյի- եթի պէնան օլունտան իմթիւնալը Ալիմիւք էսհամընա թէպտիլ օլունտարագ չըգարըլմա- սը , վէ ուսուկի գատիմէ իւզրէ չըգարըլմը օլան էսհամ ասհապընտան տախի սէնիմէ- րինի իշ պու իմթիւնալը էսհամա թէպտիլ իմթէք իսթէնէլէր օլունտու հալտէ , աթի- տէ զիյր ու պէնան օլունտան չըգարիլ իլէ , ախէրէ թէպտիլինէ տախի միւսաատէ օ- լունտարը խուսուսըլընա իրատէի սէնիեյի հաղըթի փատիշահի միւթէալիլգ պուլուն- մուշ տուր :

Պիրինճի մատտէ . Իշպու չըգարըլմագ իմթիւնալը կիւմիւք էսհամը քէմաքեան պէրաթը ալի իլէ թէվճի օլունտագ իսէ- տէ , միւճէտուտէտէն ինրաճ օլունտագ ճի- հէթէ , չիւտի պիր սէնէ միւտտէթլէ գայի- մէ օլարագ թէտալիլ իտուպ , իքի թագսի- տի գալիմէ իւզրէինէ իֆա օլունտագ , վէ անտէն սօնրա թագսիտին ալընմասը պէրաթ եարտըլմանա միւթէպագըլ օլունտագ տըր :

Իքինճի մատտէ . Մէղըլը իմթիւնալը էսհամէ պա պէրաթը ալի միւթէսարըլ օ- լունտարըն վէֆաթլարը վուգուհիտէ , իւհտէ- լէրինտէն միւհնալ օլան սէնիլէրին եալը- նըզ նըսթը խաղիլինէ ալիտ օլուպ , նըսթը տիկէրի զիւքիւր վէ իւնաատէն պիր էվլատը վար իտէ օնա , վէ էվլատը միւթէատտիտի օլունտու հալտէ , միւթէատտիլինէն անլէրէ ին- թիգալ իտէճէք տիր : Վէ բէտէր վէ մա- տէլէրինտէն պու նէվի սէնիմ ինթիգալ ի- տէնլէրին տախի վէֆաթը վուգուհիտէ , թէքը իլէտիլէրի էսհամըն քէղալիք նըսթը մահ- լիւլ օլարագ խաղիլինէն ալիտ , վէ նըսթը տիկէրի պէր միւթալը մուհարրէր էվլատա- ընա միւնթաղիլ օլարագ , պաթնէն պատէ պաթնէն միւթէսէլիլէն պու եօլտա մուա- մէլէսի ճէրէեան իլէնէճէք տիր : վէ միւթէ- վէֆա պիլա վէլէտ պուլունտուղու սուրէթտէ , իւհտէսինտէն միւհնալ օլան սէնիմ պիրթա- պի խաղիլինէն ալիտ օլունտագ տըր :

Իւլիւնճի մատտէ . Պու իմթիւնալը էս- համէ պա պէրաթը ալի միւթէսարըլ օլան- լար սէնիլէրին ալիտէ ֆէրաղ վէ գասրի ետտ իթմէք միւրատ իլէտիլէրի հալտէ , էսհամը ատիկէ հաղընտա օլունտու կիպի , խարճը պէրաթ վէ սայրէ օլարագ , իքի սէնէլիք ֆայիլինէ միւսալի խարճ օլուն- մանըպ , եալընը պիր սէնէլիք ֆայիլինէն նըսթընա միւսալի խարճը պէրաթ ալընա- րագ , մէֆուղիլէյին իսմինէ պէրաթը ճէտիտ իթա օլունտագ . վարիսէն էվլատա ինթի- գալը հալիտէ տախի միւնթաղիլ օլան սէ-

նիմին պիր սէնէլիք ֆայիլինէն րուպինէ միւսալի խարճը պէրաթ ալընտագ տըր :

Տէօրտիւնճի մատտէ . Լահամը մէղըլընէ ասհապընտան Տէրի-ալիյէտէ պուլունտար միւթէսարըլ օլունտու սէնիլէրին ֆա- յիլինի վագթի թագսիլ լէրինտէ Մալիյէ խա- ղիլինէսինտէ , վէ թաշարալարտա պուլունտա- լար մուգիմ օլունտուղարը սանճաղարըն մալ սանտըղընտան իսթիֆա իտէճէք տիր :

Պէլինճի մատտէ . Իմթիւնալը էսհամըն ալիտէ ֆէրաղ վէ գասրի ետտիտէ , էսհա- մը ատիկէ հաղընտա ճէրէեան իթմէքտէ օլան մուամէլաթ վէ թէքէլիլիֆաթէ ինթի- եան օլմանըպ , սէնիլէրին սաթմագ միւրատ իտէն քիմէմնէ Տէր-սէստէթտէ իսէ , պիր զըլմա թագրիւր վէ եա արգուհալ իլէ , Մա- լիյէ նէղարէթի ճէլիլէսինտէ միւրաճաթ ի- տիպ , օլ թագրիւր վէ արգուհալ տիլանը մու- հասէպաթա պիլ հալալէ , օլ պապտէ տի- վանճա թէտըղաթը լաղըմէ իֆա , վէ ֆա- րիլ իլէ մէֆուղիլէյն , վէ եախօտ վէքիլէ- րի ճէլալ իլէ , թագրիւրի իսթիսալ օլուն- տարագ , տիլանը մէղըլը թարաֆընտան թան- ղիմ օլունտագ մագպաթա իւզրէինէ ինա- պընըն ինրասըյա , մէֆուղիլէյնէ պէրաթը ճէտիտ իթա օլունտագ տըր : Թաշարալար- տա պուլունտան իմթիւնալը էսհամ աստ- պընտան միւթէսարըլ օլունտուղարը սէնիլ- լէրինի ալիտէ ֆէրաղ իտէճէք օլունտար , քէ- ղալիք պիր զըլմա թագրիւր վէ եա արգու- հալ իլէ , մուգիմ օլունտուղարը սանճաղըն վա- լի վէ միւթէսարըլ վէ գայիմագալմընա միւ- րաճաթ իտիպ , օլ թագրիւր վէ արգուհալ մէլիլի մէմէքթէ պիլիսալալէ , մէճիլի մէղըլընտէ սուրէթի իսթիտա թէտըղ , վէ ֆարիլ իլէ մէֆուղիլէյն , վէ եախօտ վէքիլէրինի թագրիւրի ալի օլունտուգ- տան սօնրա , թագսիտը հալի մագպաթաթը թանղիմ օլունտարագ , Մալիյէ նէղարէթի ճէ- լիլէսի ճանիպինէ իրալ օլունտագ , վէ խա- ղիլինէն իլթիլընա պիլիլընա օլ սէնիլին մէֆ- րուղիլէյն իսմինէ պէրաթը ալիտ թաստիր իթիլիլէրէք , սահիպինէ իրալ օլունտագ իւզրէ , մահէլիլինէ թէստար զըլընտագ տըր : Վէ էսհամը ատիկէն զասրի ետտի վուգու- ինտէ , մէֆուղիլէյնի թէսարըլու միւ- թէպէր օլմագ իլին , մուսալէն օլան զըղը կիւն միւտտէթ պու իմթիւնալը սէնիլին գասրի ետտի հաղընտա երկիրմի կիւնէ թէն- ղիլ օլունտա , պիր միւտտէթ տախի ֆարի- ղին եախօտ վէքիլինի ֆէրաղ թագրիւրի վէրտիլի կիւնիւնտէն իթիպարէն կիւզէրան իտէն երկիրմի կիւնտէն իսպարէթ օլունտագ տըր :

Ալիլընճի մատտէ . Իմթիւնալը էսհամա- հապընտան վէֆաթ իտէնլէրին նըսթ սէնիլ- լէրի էվլատալընա ինթիգալ իտէճէլինտէն , օ միսիլուլէրին էվլատալը , եախօտ վէլի վէ վասիլէրի Տէր-Ալիյէտէ պիր թագրիւր վէ եա արգուհալ իլէ , Մալիյէ նէղարէթի ճէ- լիլէսինտէ , վէ թաշարալարտա պուլունտար մուգիմ օլունտուղարը սանճաղըն վալի վէ միւ- թէսարըլ վէ գայիմագալմընա միւրաճաթ իտիպ , Տէր-Ալիյէտէ իսթիտալարը տիլանը մուհասէպաթա պիլ հալալէ թէտըղաթը ին- րա օլունտուղտան սօնրա , միւթէվէֆանըն ղիւքիւր վէ իւնաատէն պիր էվլատը վար ի-

սէ , միւհնալ օլան սէնիլին նըսթը օնա , վէ- էվլատը միւթէատտիտի օլունտու հալտէ , միւթէատտիլինէն անլէրէ ինթիգալ իտէրէք : հէր պիրի իլին պաշգա պաշգա պէրաթը ա- լի վէրիլէճէք տիր , վէ թաշարալարտա պու- լունտարըն իսթիտալարը տախի մէմէքթէ մէճիլիլէրինտէ պիրթանգը մագպաթաթըն թանղիլիլէ , Մալիյէ նէղարէթի ճէլիլէսինտէ իրալ օլունտա , օրաճա տախի ինապը ին- րա օլունտարագ , լաղըմ կէլէն պէրաթը ալիլէ- րի պիրթաստիր մահէլիլէրինէ թիսեար օլուն- տագ տըր :

Նէտիւնճի մատտէ . Իմթիւնալը սէնիլմ պէ- րաթը էկէր գաղալէն զայ օլունտ իսէ , ֆագաթ պիր սէնէլիք ֆայիլի իւզրէինէ երւզ զու- րուշտան օն բարա հիսապըյա վարագա պա- հասը ալընտարագ , պէրաթը ճէտիտ իթա գը- լընտագ տըր :

Սէքիլինճի մատտէ . Իմթիւնալը էսհամ քէմաքեան սուտուքը թէպապի Տէվլէթի Ա- լիլէտէն պիլա իսթիսալ հէր քէսին իսմի- նէ , պա պէրաթը ալի թէվճի օլունտագ , վէ պալէատէն պէրու պէնան օլունտան նի- ղամ ճիւմէ հաղընտա ալէսսէվիլինէ ճէրէ- եան իտէճէք տիր :

Տօգուղունճի մատտէ . Իշպու միւճէտ- տէտէն քիւշատ վէ ինրաճ օլունտագ սալի- ֆիւղըքը իմթիւնալը կիւմիւք էսհամընըն մուհաճէլէսի թախսիս օլունտան իմթիւնաղա- թը մէշրուհանէ մուգապիլ օն սէնէլիլինէ օլմագ իւզրէ , ինրաճ օլունտագ տըր :

Օնունճի մատտէ . Ուսուկի աթիգա իւզ- րէ , էսհամէ միւթէսարըլ օլունտար սէնիլ- լէրինի իշ պու իմթիւնալը էսհամէ թանգիլ իթմէք միւրատ իտէրէր իսէ , Մալիկէ խա- ղիլինէսինտէ միւթէսարըլ օլունտուղարը սէնիլին իքի սէնէլիք ֆայիլի մըգտարը մուհաճէլէի միւհնալմէ վիրմէք , վէ ֆաղա ագճէ վէր- մէյն վագըլարը միւսալիտ տէյիլ իսէ , իւհ- տէլէրինտէ պուլունտան աթիգ սէնիլին ֆայի- ղի սէնէվիլինտէն օլնիսպէթ իւզրէ ինապ իտէն մըգտարը , եանի կիւզտէ երկիրմիսի թէնգիլ օլունտագ շարթըյա թէպտիլ իթ- տիրմէլէրինէ մէսաղ օլարագ , պիլա խորճ Պէրաթը ճէտիտ թաստիր վէ իթա օլունտ- ճագ տըր : վէ մուգաթաթալ հաղընտա տա- լի այնի պու վէճիլիլէ մուամէլէ զըլընտագ տըր :

Ճէրէ-

— . . . Խմբագիր .

Ներկայ դարուս լրուլեանը վայելուչ Ձեր լրագրոյ աղատախօսութիւնը նկատելով , հա- մարձակեցայ ներկայս ձեզ ուղղել յուսալով որ անշուշտ փոքր անկիւն մը շնորհիւ կը բարեհաճիք Ձեր աղագոգուտ լրագրոյ մէջ :

Կան այսպիսիներ որ ճշմարտութիւնը խօ- սիլը յանգոյնութիւն կը համարին , բայց դուք ինչպէս նաեւ ճշմարտասէր անձինք , հա- ւաստի եմ , զիս չպիտի մեղադրէք :

Մեր աղղին մէջ տղայոց դաստիարակու- թեան կարեւորութիւնը ամեն անհատի ըղ- ճալի եղած է այսօր , եւ աս ալ առանց դըպ- րոցի չկրնար ըլլալ . ուրեմն տեսնե՞ք ան- գամ մը թէ ի՞նչ վիճակի մէջ են մեր զըպ- րոցները , ահիկալեալ յառաջադիմութիւնը ունի՞ն :

Երբեմն լրագրաց մէջ կը կարդանք դաւաճողոց ումանց գրած նամակները՝ որ կը յայտնեն թէ՛ դուրկ է իրենց մանկտին դաստիարակութենէ. երբեմն կը յայտնեն թէ՛ անտարբերութեան պոգալի հետեւանքը պատճառ բռնելով կը ցաւին. բայց աւա՛ղ որ լրագրաց անկիւնները միայն արձագանք կուտան իրենց արդար հառաչանացը. Բայց ի՞նչ հեռուները կերթանք եւ գաւառաց մէջ գաստիարակութիւն կը վնասենք, Պօլսոյ մէջ, որ գաւառաց կեդրոնը պիտի ըլլայ, մանրացոյցով նայինք՝ չպիտի տեսնենք, ո՛ւր մնաց գաւառները. Շէնքի մը հիմերը խարխուլ ըլլալը տեսնելնուս ետքը, ուրիշ կողմերը կրնայինք յոյս մը ունենալու համար թէ՛ երկայն ատեն պիտի դիմանայ. խեղճ տղայն կեղծե՛ր գլորոց կը մտնէ յուսալով՝ որ հոն կատարեալ գաստիարակութիւն մը ստանալով, օր մը երբ ելնէ անկէ պիտի կարենայ իւր անձին, իւր ընտանեացը եւ իւր ազգին օգտակար ըլլալ. սակայն թշուառ իւր անձին իսկ օգտակար չկրնար ըլլալ, ինչու որ պէտք եւզած գաստիարակութիւնը առած չէ՛. Պէտք չէ՛ եղկելոյն հարցանել թէ ինչո՞ւ այնչափ վաղ դպրոցէն ելած է, վասն զի տալու պատասխանը յայտնի է՝ թէ՛ դպրոցներուն մէջ այն չըլլալէն դատ եղածն ալ չկրնար ընդունիլ ստիպուելով դպրոցը թողուլ, վասն զի դպրոցական տարին աւարտած է, վասն զի չափահաս է. խեղճը կուղէ գործի մը մէջ մտնել եւ դոնէ օրական պարէնը ճարել, բայց չկրնար. ինչու որ պէտք եղածը չըզիտէ. խեղճը կը կոծէ եւ կը հառաչէ, բայց աւա՛ղ որ եղկելոյն արդար հառաչանքները խուլ ականջներուն չհանդիպելով ուղիղ երկինք կը բարձրանան:

Ներքի մեզ ըսել՝ թէ՛ կէս գաստիարակեալ անհատ մը աւելի միասակար կըլլայ ազգին՝ քան թէ՛ անգաստիարակեալ մէկը, վասն զի առաջինը բան մը չգիտնալուն՝ բանի մը մէջ ալ չմտնէր, իսկ երկրորդը ամեն բան գիտնալ կարծելով՝ ամեն բանի մէջ կը մտնէ եւ միասակար կըլլայ. լսած է որ անհատ մը իրաւունք մը ունի պահանջելու եւ ազատութիւն մը վայելելու, սակայն խեղճը չգիտեր՝ թէ՛ ամեն բան չափ մը ունի, թէ՛ չափէն դուրս ելնենք՝ մեղանշած կըլլանք, ուստի ազատութիւնն ալ չափ մը ունի, զոր պարտութիւն յափշտակութիւն եւ գողութիւն ըսելով ազատութիւն չենք կրնար իմանալ երբեք:

Վերջապէս ամեն չարիք տգիտութենէ յառաջ դալուն համար երկայն փաստերու հարկ չկայ. ամենքն ալ կը վկայեն թէ՛ այնպէս է եւ մէկ մ'ալ դժբաղդաբար Հայոց ազգը խիստ փորձառու եղած է ասոր մէջ:

Այս ամեն անտեղութեանց առաջը առնել վարչութեան պարտքն է կարծեմ. մանաւանդ Ս. Պատրիարք հօր՝ որ անհաճոյ անտարբերութիւն մը կը ցըցունէ այսպիսի դէպքերու մէջ. Հարկ չկայ հոս նորին սրբադնութեան պարտքերը ցըցունելու համար փաստարանել. ինքը լաւ կը ճանչնայ գանձը. եւ եթէ նորին սրբադնութիւնը ազգային ատեաններէ երկիւղ մը չունի, թող

սարսուռ մը զգայ յիշելով՝ որ օր մը գերագոյն ատենան մը պիտի ելնէ, եւ հոն ազգի մը համար պատասխան պիտի տայ. . . .
Կը վերջացնեմ իմ արտասուածութեամբ նամակս, ազգաւէր Տէր, ըսելով թէ չիք մեզ փրկութիւն մինչեւ որ տգիտութեան սեւ վարագոյրը մեր մտքին վրայէն չկերցնենք:

Մնամ եւ այլն

Ազգին վրայ խորհող
Երեստասարգ մը (1).

Ա. Զ. Դ.

Լը Սաթ գաղղիացի մեծանուն մատենագրին դիտարար գործն եղող Ժիլ Պլաս հռչակաւոր եւ ընդարձակ փիլասոսոփութիւնը, որ սոյն երեւելի հեղինակին համբաւը կնքած, եւ անունը յաւիտեան անմահացողաց է, եւ իբր այն մեր ազգին ուսումնասիրաց ալ ծանօթ է, ամբողջ հայերէն պարզ եւ զեղեցիկ աշխարհաբառ լեզուի թարգմանուած ըլլալով, երկու շաբաթն անգամ մը տետր առ տետր իւրոյս պիտի ընծայուի ընտիր տըպագրութեամբ:

Ամբողջ գործը 24 տետրէ եւ իւրաքանչիւր տետրը 52 մեծադիր երեսէ պիտի բաղկանայ. Որչափ եւ սոյն նպատակաւ արդէն զրամադուելի մը պատրաստուած է, սակայն գործը մինչեւ վերջը յարատեւ եւ ապահով յաջողութեամբ ի գլուխ ելնելու համար քանի մը ընթերցանք ազգայնոց բաժանորդագրութեան կարօտութիւնը զգացուելով՝ սոյն մտօք ստորագրութեան տեղի որոշուած է Մէրճանը շիտակ ճամբուն վրայ Մարգարեան Յարութիւն աղային նոր զրատունը թիւ 55, ամէն մէկ տետրին բաժանորդագիրն կանխիկ 400 փարայ ըլլալու եւ առնուած գումարներուն փոխարէն ստորագրադրեալ անդորրագիրներ տրուելու պայմանաւ. Բաժանորդագրութեանց թիւը 420 պիտի ըլլայ, եւ սոյն թիւոյն լրանալուն երկու ամիս պայմանաժամ որոշուած է, ուսկից ետքը եթէ սահմանաւ թիւը չգտնուելով սոյն գործոյս տպագրութիւնը ետ մնայ, առնուած անդորրագիրները ներկայացած վայրկեանին գործոյս երաշխաւոր Մարգարեան Յարութիւն աղան ի տես պիտի վճարէ. իսկ երբ բաժանորդաց որոշեալ թիւը (որոնց անունները յատուկ ցուցակով մը պիտի հրատարակուին) պայմանաժամէն յառաջ լրանայ. գործոյս տպագրութիւնն ալ չուտով պիտի սկսի. Նի՞ք առաջին տետրը հրատարակուելէն յետոյ որոշեալ թիւէն աւելի բաժանորդ գտնուի, յաջորդ տետրերուն գինը պիտի զեղչուի. Յարգի բաժանորդաց դիւրութեանը համար ցրուիչ մը պիտի յատկանայ գործոյն, որն որ իւրաքանչիւր տետրը հրատարակուելէն յետոյ կանոնաւոր կերպով անյապաղ բաժանորդաց պիտի հասցունէ յառաջագոյն իրենց տուած հասցէին համեմատ, եւ իւրաքանչիւր յաջորդ տետրերուն բաժանորդագիրն զատ զատ կանխիկ վճարուած ժամանակ՝ ցրուիչը բաժանորդաց անդորրագրին մէջ վճարուիլը, եւ բաժանորդի ալ ցրուիչին ներկայացուցած ցուցակին մէջ իւրաքանչիւր տետրը ստանալին պիտի գրեն. Որչափ որ իւրաքանչիւր տետրին տպագրութեանը երկու շաբաթ միջոց որոշուած է, սակայն ամէն ջանք ի գործ պիտի դրուի զանոնք ըստ կարելոյն կանուխ հրատարակելու մասին:

(1) Պու մէքթուպուն պաղը տուղուլաւընը թէչիլիք նիյէթիլէ տէրճ իթմիշիգալի:

Արդ՝ սոյն պայմաններով կը յուսացուի որ արգոյ հասարակութիւնն ալ այս անգուգական մատենագրութեան ընտիր ճաշակէն զըրկուիլ չուղելով կը փութայ իր խրախուօն բաժանորդագրութեամբը պատուել նորա թարգմանութիւնը, որով պակած կըլլայ մեր քրտնաջան աշխատութիւնը եւ մանաւանդ թէ՛ նիւթական եւ թէ՛ բարոյական գոհութիւններ:

Կ. Պօլիս 28 նոյ, 1866
Երաշխաւոր գործոյս Հրատարակիչ
Յ. Մարգարեան Յ. Մ. Գաբրիէլեան

ՄԱՆՁՈՒՄԷՑԷ ՄԱՒՍՈՒՍ ԹԷԼԷԿՐԱՅ

Փարիս 6 նոյ. ախշամըն սաաթ պէշ վէ 2 տագըգապընտա.

Էսհամը Ումուտիյէ.

Փարիս, 52, 50, 52, 50

Կիլիկիէ ճէմիյէթ թէչիլի իյլէտիլէթի թէօհմէթիլէ, գըրգ նէֆէր գատար մէքթէպ չակիրտանը թէչիլիք գըլընմըշ տըր.

Ժէնէրալ Ֆլէօրի, մէմուրիյէթի մախսուսէ իլէ բէնճշէմպիհ կիւնիւ Ֆլօրանտա կիտէճէք տիր.

Ետտրա 54 3-4. 54 3-8.

Փարիս, 9 նոյ. ախշամըն սաաթ 2 վէ 50 տագըգապընտա.

Ֆրանսանըն Գօրէյէ (Չին շէհրի) գարըը իլանը հարպ իթմէթիլին ապը եօգ տուր.

Նիւ-Եօրք, 8 նոյ.

Մէքսիգա իմէրաթօրուտուն իմթիֆա իթտիկի թէչիլիթուրտան տըր.

Բատիգալարա կէօրէ, Մարիլան իլէ Տըլափար էեալէթիլինտէն մատաա, ինթիխապ օլու նանլարըն քեաֆթէթէն քէնտի էքքեարալարընտա օլմապը իրիաֆէ չըգմըշ տըր.

Բամուգ 581-3գա տիւշմիւշ տիւր.

Մարսիլեա, 6 նոյ.

Վօլօնուն եէնի գօղապը 28.

Փարիս, 10 նոյ, ախշամըն սաաթ 5 վէ 50 տագըգապընտա.

Մահը հալին 9 թարիխիլէ Բէթէրապուրկուտան ալընան խապէրէ կէօրէ, իմէրաթօրգատէ իլէ բընէսէս Տակիարըն ապընիքեանը ինճրա օլունմուշ օլուպ, մէմալիքի Բուսիատա նէ գատար ատաւմըն գաթիլիլէ օիճիլ վէրիլիլ իսէ, պաշգա պիր խաֆիֆ միւճագաթա թահվիլինէ, թարաֆը իմէրաթօրիտէն էմր օլունմուշ տուր.

Բօլօնեա իլէ Ֆէնլանտա վէրկի պագըյէէլէրիլի էտա իթմէթտէ տիրէր.

Ի Լ Ա Ն

Քէնտի սանտիթընը Ամէրիգատա թահսիլ իթմիշ օլուպ, վէ քէսպի շէօհրէթ իթմիշ պուլունան Տօղթօր իարապետ Աղաբէկեան, Պէյ-օլունտա, Տօղրու-Եօլտա վագը 287 նիւմէրօլը իգամէթկեահընը, երէն մէքթիւր ճատտէտէ 341 նիւմէրօլը խանէյէ թէչիլիլ իթմիշ օլունտունտան, իրայէթիւ միւշթէրիլէրիլէ ումուճէն էհալինին մալիւմու օլմագ իւզրէ խաստէթէն իլան օլունտուր.

ՍԱՀԻԳ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Թ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԷՎԱՆԹ ՀԷՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԵԱՆԷՍԻՆԵՑԷ
ԳԷԹ-ՕՂԼԱԹԱ ՏՕՂԵԻ ԵՕԼՅԱ, ՅՕԹՕԿԵԱՆ ԱԳՏՈՒԼԱ
ՊԵՐԱՏԵՐԼԷՐ ԳԱՐԵՇՈՒՆԱ ՆԻԿԵՐՈ 1677: